Jordi Planas i Maresma

LA SETMANA TRÀGICA GRANOLLERS

El 26 de juliol de 1909 començava a Barcelona una vaga general de protesta contra la guerra del Rif. Dies abans havien embarcat en el port de Barcelona lleves de soldats amb reservistes —molts casats i amb fills—, emmig d'una gran tensió. La premsa republicana havia fet una gran campanya en què denunciava l'aventura colonial del Marroc, mentre es rebien notícies de la derrota de les tropes espanyoles. Per a molta gent s'estava enviant els soldats a morir en una guerra impopular (dels rics), quan encara era viu el record del desastre de Cuba deu anys abans. Solidaritat Obrera, la federació catalana de sindicats, declarà la vaga general per al dilluns 26 de juliol. Però la vaga general pacífica, que només havia de durar un dia, es convertí en un motí anticlerical caòtic que va acabar al cap d'una setmana amb un centenar de morts, una xifra d'aproximadament el doble de ferits i una setantena d'edificis religiosos incendiats. La revolta quedà bastant aïllada a Barcelona, tot i que en altres poblacions també es declararen vagues i es produïren enfrontaments, però només a Sabadell es produí una autèntica revolta.

A Granollers, malgrat l'escassa violència dels revoltats, també es capgirà l'ordre establert, i fins el dilluns següent la ciutat no tornà a la calma. S'han destacat a vegades els incidents còmics de la revolta, que resultaren del caràcter fonamentalment pacífic del moviment i del seu govern assembleari, fins qualificar l'experiència de Granollers de "sainet" i contraposar-los als fets luctuosos ocorreguts a Barcelona. Certament el moviment de Granollers va discórrer de forma fonamentalment pacífica perquè estigué conduït per uns dirigents moderats que foren capaços de mantenir el control de la situació malgrat la inevitable aparició d'espontanis. L'orador que des del balcó de l'Ajuntament es dirigia diàriament al públic, matí i tarda, "a cada punt reclamava ordre, el respecte a les persones y a les coses particulars. Ell, personalment, y altres companys seus, lliuraren de mals majors a determinats religiosos que eren apressats per escamots d'homes que surtien armats per les afores a la 'caça de frares'. Ell recriminà fortament el fet de que se robés a n'alguns y de que se'ls maltractés, de manera que a mans del jutge de primera instancia anaren a parar diferentes cantitats trobades a la butxaca d'alguns religiosos fugitius de Barcelona"[1].

El moviment de revolta va ser precedit de la presentació a l'Ajuntament, per part d'una nombrosa comissió d'obrers, d'una protesta contra la crida de reservistes a Melilla. Però la vaga no es declarà fins el dimarts 27: a les 5 h del matí els treballadors anaren com de costum a la feina, però una hora més tard abandonaven les fàbriques. Començaren l'aturada els treballadors de la fàbrica de La Font, propietat del Sr. Ballvé: un grup que s'anà engruixint poc a poc, segurament comissionats de Barcelona, recorregué totes les fàbriques en actitud pacífica i demanà que els treballadors deixessin la feina. Cap a les nou del matí uns mil vaguistes s'havien congregat a la plaça Gran: "al anar à fer us de la paraula un foraster pera llegir el plech que portava la protesta, s'iniciaren forts rumors que'l correu que en aquells moments devia arrivar a Port-Bou, portava reservistes. Allavors com per art d'encantament la plassa restá neta y els grups es dirigiren á la estació de Fransa, proveits els uns de malls y claus pera incomunicar la vía y aturar el tren correu"[2]. Gràcies als esforços del cap d'estació només aixecaren uns rails i arrencaren tres agulles. Al mateix temps, uns altres paraven el correu de França, que quedà immobilitzat a l'estació durant tots els dies que durà la revolta. A continuació es dirigiren cap a l'estació del Nord: "allá com siga que'l jefe de l'estació fes resistencia, la multitud s'escampà destrossant tot el departament telefónich y telegráfich, aixís com també els riells de la via y cremant un pont y 3 casetes dels guarda agulles"[3]. A la tarda també interceptaren la línia de les Franqueses, si bé no causaren destrosses.

A les quatre de la tarda es reuniren altre cop a la plaça de la Vila. Allí un individu llegí una protesta contra la guerra que fou presentada a l'Ajuntament. Després la gent va desaparèixer,

(1) *La Veu de Catalunya*, 26 d'agost de 1909.

(2) "Una setmana de vacances", *Lleror*, 8 d'agost de 1909.

(3) Idem anterior.

Los sucesos en Granollers



1. Uno de los mitins que diariamente se celebraban en la Plaza Mayor, en los cuales la comisión revolucionaria iba enterando al pueblo del curso de los sucesos. 2. Convento e iglesia de los PP. Franciscanos incendiado en la tarde del 27 de julio. 3. Habitaciones y celdas del mismo convento destruidas por el incendio. 4. Frailes y maristas capturados por los revolucionarios y encerrados en la cárcel.—5. El primer tren que procedente de Barcelona, llegó a Granollers conduciendo una brigada de reparación y fuerza de la guardia civil. (Foto Mariana)

Extret de *LA ACTUALIDAD*. Barcelona 28-8-1909, per gentilesa de Lluis Tintó (HJM).

però poc després un grup de revoltats s'aplegà a la plaça de Mossèn Cinto Verdaguer i calaren foc a l'església i el convent dels frares Menors Conventuals, que quedà completament destruït. El veïnat ajudà a escapar els cinc frares que hi residien, que es dirigiren a Llerona, on no foren admesos, i després a la Garriga, des d'on veieren cremar el convent. El fet que els frares fossin forans, d'establiment recent a la localitat (era l'edifici religiós més modern de la vila, encara en construcció), potser explica que polaritzessin cap a ells l'anticlericalisme i que fos aquest l'únic edifici religiós assaltat. De totes formes, sembla que hi hagué un intent d'anar a incendiar el convent de les Carmelites, que algú finalment desaconsellà. Aquella nit, però, els germans de la Doctrina Cristiana, les Monges Carmelites i les de Sant Josep de Cluny abandonaren llurs convents i es refugiaren en cases particulars. Les autoritats convocaren el sometent per temor d'un saqueig de les cases, però només se'n presentaren dotze (gairebé tots carlins!) dels doscents.

L'endemà es constituí una comissió obrera que, de dalt de la tribuna de la Casa de la Vila, dictava lleis segons la vènia del poble reunit a la plaça. L'orador (un tal Calzada, contramestre), explicà el que succeïa a Barcelona i recomanà calma: "No atropelleu á ningú, poble soberá! ¡Respecteu las vidas y las hisendas de tothom, si voléu que'ns respectin á nosaltres!"[4]. Dirigint-se als congregats a la plaça els deia: "Poble sobirá: Vols que transitin carruatges? No! Vols que les barberies siguin obertes? No! Fins a quina hora han d'estar oberts els cafès? Fins a dos quarts de tres de la tarda!" I aquestes lleis es complien rigorosament. S'acordà que la vaga fos general, que els cafès només obrissin fins a dos quarts de tres de la tarda i que els altres establiments romanguessin permanentment tancats. Més tard l'assemblea acordà l'obertura de les botigues de comestibles de 8 a 10 del matí, i que també funcionés l'escorxador. En casos especials la junta revolucionària quedava autoritzada per fer excepcions i resoldre determinats conflictes. Podia expedir permisos per entrar i sortir carruatges de la vila, i en una ocasió va permetre celebrar un enterrament a l'església sense capellans. Amb el representant de la parròquia acordaren que el diumenge no es celebressin misses.

Amb fusells del sometent, s'organitzaren escamots armats per mantenir l'ordre i evitar robatoris, i sortien pels afores de la vila a la captura de frares que fugien de Barcelona, i no es permetia sortir ningú de la vila sense un salconduït amb el segell del sindicat de barbers (única societat obrera que funcionava alesshores a la localitat), a manca d'un segell propi de la junta revolucionària. El primer religiós a ser apresat fou un escolapi que havia fugit en ésser incendiat el convent de la ronda de Sant Antoni de Barcelona i que, tot i vestit de civil, fou descobert per la forma de caminar. El portaren a l'Ajuntament, el feren sortir al balcó, i l'orador preguntà al poble si el volien deixar marxar cap a Olot, d'on era fill; i en considerar que no havia fet cap mal, el deixaren escapar. Un capellà de més de seixanta anys fou conduït pel mig de la vila enmig d'una gran cridòria fins que, afortunadament, s'optà per portar-lo a la presó. Altres religiosos perseguits i capturats també foren conduïts a la presó, on foren ben atesos i preservats de l'ira popular. En una ocasió, un frare que havia estat capturat oferia tres-centes pessetes perquè l'alliberessin, però també fou conduït a la presó. En un altre cas, el dia 29, s'atrapà un frare i es decidí portar-lo a la "frontera" de la vila, on fou recollit per uns parents. Nou monges de Sant Josep de Cluny que s'havien refugiat en una casa de pagès de les immediacions foren descobertes i conduïdes fins a l'Ajuntament passant per una multitud de tres mil persones, mentre algunes no es podien aguantar dretes. A proposta del capitost, s'acordà vestir-les civilment i deixar-les en llibertat, i foren acollides després per algunes famílies benestants. En un tiroteig entre una patrulla i dos homes, un d'aquests fou ferit lleument. Resultaren ser frares, però s'avisà la Creu Roja i fou portat a l'hospital on millorà ràpidament. Durant la nit també es dispersà a trets una comitiva de reli-

(4) "Jornadas sangrientas", *Las Noticias*. 19 d'agost de 1909.

giosos amb uns seixanta col·legiats de curta edat, que fugiren a la desbandada cap a la Garriga. Però dintre de la vila no es disparà cap tret en tota la setmana. La gent, en no treballar, passaven l'estona asseguts a la porta de les seves cases com si fossin dies de Festa Major. Així ho feia el mateix alcalde, Antoni Sarroca i Sanz, sense témer d'ésser abordat per algun grup de revoltats, però enviava diàriament a Barcelona notícies del que succeïa a la vila.

A les darreries de la setmana es recaptaren diners entre tota la vila perquè poguessin cobrar els obrers que no havien treballat. Sembla que fou una proposta d'una comissió de propietaris i comerciants, i el dissabte tots (homes i dones) pogueren cobrar la quantitat de 12 pessetes (aproximadament una setmanada) allà on cadascú treballava. El diumenge, en la reunió acostumada, el capitost es felicità de la generositat de la vila, i comunicà que el moviment havia fracassat a Barcelona i que, per tant, creia que s'havia de tornar al treball l'endemà. El poble hi estigué d'acord i es donà per acabada la revolta. Una estona abans havia arribat un tren amb guàrdies civils i operaris per reconstruir els desperfectes de la línia: a mitja tarda ja marxà un correu cap a Barcelona i cap al vespre ja s'obrí el servei públic de telègraf. Els cafès obriren tota la tarda i nit, i l'endemà van obrir totes les fàbriques i els tallers, els treballadors van reprendre els seus treballs, i es restablí totalment la tranquil·litat a la vila. Una setmana després el consistori va creure's en l'obligació d'emetre una nota de condemna dels fets succeïts durant aquella setmana, sense més transcendència.

Amb tot, i malgrat les anècdotes còmiques d'aquelles jornades[5], el risc d'acabar-se amb tragèdia hi fou sempre present, i cal recordar aquest episodi com una mostra de l'anticlericalisme popular que després es repetiria amb molt més tràgiques conseqüències.

(5) Podríem citar-ne moltes; valgui, a tall d'exemple, fa que es produí quan un grup de revoltats, assabentats que hi havia a la ciutat un desertor detingut, es dirigí a la presó per alliberar-lo, però no el pogueren convèncer: "Això que feu durarà vuit dies, y jo allavoras me los carregaria der desertor y per revolucionari. ¡Vaya, anev! ¡Ja estich bé aquí!" *La semana sangrienta. (Sucesos de Barcelona)*. Editorial Ibero-Americana.